

Faglig beretning ved Årsmødet for Dansk Svineproduktion Tirsdag den 30. oktober 2007 ved direktør for Dansk Svineproduktion, Orla Grøn Pedersen.

Indledning

Igen er vi samlet til årsmøde i Dansk Svineproduktion. Vi gør status, ser i bakspejlet, og som det vigtigste – forsøger vi at skue fremad.

Uanset hvor meget vi anstrenger os, så overhaler udviklingen engang imellem det fremtidsbillede – vi tegnede for bare et år siden.

For et år siden – eller bare et halvt år siden – havde ingen fantasi til at forudsige en fordobling af kornpriserne. Og hvis nogen overhovedet – havde turdet tegne et så absurd billede – ja, så tror jeg de ville være blevet mødt med hovedrysten samt et overbærende smil.

Det er også et billede vi af og til møder på den politiske front – det at en udvikling kan være fuldstændig uforudsigelig – fx da nogle politikere fik halmen i den gale hals.

Det bedste værn mod disse udfordringer er et stærkt fundament af viden – det vil sige et stærkt og fremadrettet forsknings- og udviklingsarbejde.

Udvikling/ fremtid

Et segment af fremtiden er rimeligt nemt at forudsige – nemlig strukturudviklingen. I sig selv er det en vigtig information for planlægning og prioritering af indsatsområder – og dermed at kunne lægge en strategi for fremtiden i den danske svineproduktion.

Vi optimerer løbende vore ressourcer for at sikre, at relevant viden foreligger, når vi har brug for den. Med andre ord – som svineproducenter skal I have optimalt udbytte af jeres investering i forskning og udvikling.

Selv om vi ikke rammer plet hver gang – er det vigtigt, at vi tegner et sandfærdigt fremtidsbillede overfor politikerne.

Det gælder både betydning og konsekvens af strukturudviklingen, udvikling af staldsystemer samt konsekvenser af en given miljølovgivning, herunder påvirkning af natur og naboer. Det samme gælder naturligvis, når vi drøfter dyrevelfærd og fødevarer sikkerhed.

Den nye generation

Jeg ved naturligvis ikke om min mavefølelse er rigtig – den har en gang før snydt mig – men lige nu siger den mig, at de unge og veluddannede virksomhedsledere strutter af selvtillid, optimisme og energi – næsten som for 30 år siden.

De, overvejer som en selvfølge køb af svinebrug med 500 til 1.000 søer. Som jeg hører det, har de ikke større problemer med finansieringen, end at købet kan realiseres – også med et passende jordtilgængende.

Sådan skal det også være, og det skyldes naturligvis, at mange af de dygtige og fremsynede unge har rod i nogle af de familier, der i forvejen har en stor svineproduktion, som jeg også nævnte i sidste årsberetning.

Jeg er også overbevist om, at de fuldt ud har vurderet og gennemregnet det potentiale, der fortsat er i at være svineproducent i Danmark.

Samtidig skal man huske, at udover at være superdygtige svineproducenter, så skal de også være dygtige virksomhedsledere – i ordets rette betydning. Mange af dem vil også investere i andre virksomheder, end den svineproduktion, de har etableret i Danmark.

Ifølge Fødevareøkonomisk Institut er der i dag 4.500 heltidsbrug – mens prognosen siger at vi om 10 år kun har ca. 1.500 heltidsbrug tilbage.

Det er den virkelighed vi må se i øjnene. Desuden vil vi have 2 til 3.000 deltidbrug, som på ingen måde skal forklejnes. Men deltidbedrifterne vil næppe stå for mere end 10 til 15 pct. af produktionen.

Alt i alt er mit bud, at vi årligt skal bruge 125 nye top-uddannede svineproducenter, som kan indgå i ejerskab af fremtidens svinebedrifter. Derudover skal der uddannes en række dygtige driftsledere og faglærte landmænd.

Ny struktur

Det siger sig selv, at en sådan udvikling er en udfordring på flere områder. Der skal ses på mange forhold, herunder information og rådgivning både agronomisk og veterinært.

For det første tror jeg, der er brug for yderligere vidensdeling. Et IT-netværk som forbinder alle heltidsbrug – så både generel og ny viden af enhver art straks er tilgængelig for driftsledere og medarbejdere – måske på flere sprog.

De nye virksomhedsledere vil efterspørge en anden sammensætning af rådgivningen, end det vi kender i dag. De vil have brug for specialistrådgivning på mange områder, strategisk rådgivning, risikoanalyse, nye styringsværktøjer med mere – en udvikling vi også kender fra det øvrige erhvervsliv.

Vi må også se i øjnene, at samspejlet med myndighederne givetvis vil blive tættere end nu, og forhåbentlig kan vi undgå en del forældet kontrol.

4.000 søer!

Den trend vi ser i dagens dynamiske udvikling – er planlægning af meget store sobesætninger – ja, helt op til 4.000 søer. Jeg tror også, at de dygtigste kan styre bedrifter af den størrelse og samtidig opnå topresultater.

For så store bedrifter er det vigtigt altid at kunne komme af med smågrisene til den budgetterede pris – det er der desværre nogen der ikke kan i dag. Derfor er mit råd, at man seriøst overvejer en anden model, med færre søer i kombination med slagtesvineproduktion.

Det er godt nok en mere traditionel tankegang, men der er sikkerhed for altid at kunne komme af med smågrisene uanset sundhedsstatus, markedsforhold mv.

Den form for sikkerhed er ikke at foragte. Foretag i det mindste alle beregninger og diskussioner med familie og rådgivere om et sådant alternativt scenarium, inden I træffer den endelige beslutning om det nye projekt.

Medarbejderrekruttering

En af erhvervets helt store udfordringer bliver rekruttering af kvalificerede medarbejdere. Når jeg peger på uudnyttede gevinster i primærproduktionen, så er forudsætningen – dygtige og engagerede medarbejdere.

Ingen tvivl om, at vi fortsat vil være afhængige af udenlandsk arbejdskraft, og mange af disse unge er også dygtige. Jeg tror imidlertid, at det er vigtigt, at vi sikrer bedre oplæring og træning fra begyndelsen, end vi hidtil har gjort.

Måske har vi også overset muligheden for at tiltrække medarbejdere fra andre samfundslag – her i landet. Her tænker jeg specielt på sundheds- og servicesektoren.

Flere producenter har rigtig gode erfaringer med ansættelse af tidligere sundhedsassistenter, enkelte sygeplejersker og politibetjente for at nævne bredden. Weekendarbejde er for dem ikke nogen helt fremmed tanke – de har faktisk ofte prøvet det før.

Vi har udsagn fra medarbejdere, som siger, at arbejdet i en løbestald, farestald eller smågrisestald er mindre stressende, end arbejdet i sundhedssektoren, og lønnen er mindst lige så god. Begge steder arbejder man med levende væsener.

Det er også nævnt og påpeget, at fir-benede klienter ofte er noget lettere at stille tilfredse end de to-benede.

Giv det en chance!

Beskæftigelses- og rodemateriale

Beskæftigelses- og rodemateriale er ud fra en dyrevelfærdsvinkel igen på den politiske dagsorden.

Det startede i december 2006 – for mindre end et år siden. Pludselig forelå et lovforslag i Folketinget om, at grise op til 40 kg skulle have et kvart kilo halm pr. dag. Slagtesvin fra 40 kg og frem til slagtning skulle tildeles et halvt kilo halm dagligt. Lovforslaget skulle også gælde i eksisterende stalde – dog med en overgangsperiode på 2 år.

Konsekvensen af forslaget ville være, at Danmark ville blive storimportør af halm. Hvis ikke svineproduktionen forinden var lukket helt ned.

Så gik det dog ikke. Justitsministeriet nedsatte en arbejdsgruppe med repræsentanter fra forskningsverden, myndighederne, dyrevelfærdsorganisationer, Det Dyreetiske Råd og erhvervet.

Arbejdsgruppen har nu i fuld enighed fremlagt en rapport stilet til justitsministeren, hvor specielt tildeling af halm til slagtesvin fra 30 kg er i fokus.

Rapportens hovedkonklusion er, at der som følge af manglende viden ikke kan sættes yderligere krav til eksisterende slagtesvinestalde, mens der i stalde opført efter 1. januar 2018 skal tildeles det, der svarer til effekten af knap 100 g halm pr. gris pr. dag. Det kan være andre materialer. Det kan være mindre mængder halm eller andet materiale tildelt flere gange over døgnet, der giver samme effekt overfor grisene som 90-100 g halm tildelt én gang i døgnet.

Men foran os ligger et enormt forsknings- og udviklingsarbejde de næste 10 år. Der er samtidigt lagt vægt på, at det bl.a. skal foregå i et stort EU-projekt på tværs af de svineproducerende lande.

Dansk Svineproduktion vil gå positivt ind i arbejdet med det formål at finde en brugbar løsning, der helst skal gælde for alle europæiske svineproducenter.

Arbejdsgruppen fortsætter med at se på andre områder, fx fravænningsalder for pattegrise, **halekupering**, fiberholdigt foder til drægtige søer, brug af farebokse til farenede og diegivende søer og pladsbehov til søer. Disse emner har stor politisk bevågenhed, og i det fortsatte arbejde vil vi fastholde den faglige og saglige linie.

Transportegnethed

Klippekortordningen for dyretransporter blev indført 1. juli 2007, med den skærpelse, at vognmanden ved overtrædelse af reglerne for dyrevelfærd nu får et klip i kørekortet. Det har givet en vældig diskussion, om hvor lille en brok må være, før vognmanden kan nægte at tage en brokgris med på lastbilen.

Siden vi fik aftalen om, at dyrlægen nu kan udstede en attest på, at brokgrise er egnet til transport under særlige betingelser, er der faldet ro over sindene.

Transport

Først i 2007 oplevede hele branchen en stor offentlig udhængning af svinetransporter i medierne, selvom de førende eksportører i Danmark anvender det bedste udstyr og overvågningsteknik, der findes på det internationale marked. Men ærlig talt – så er det en ærlig sag, at svin kan transporteres på mange måder.

Konsekvensen blev, at branchen sammen med eksportørerne udarbejdede et kodeks for transport af svin som bl.a. omfatter nødplaner om håndtering af uventede forhindringer såsom motorstop, trafikøer, forsinkelser mm. Et stærkt eksempel på, at alle parter er deres ansvar bevidst.

Egenkontrol for dyrevelfærd

Inden længe skal alle besætninger med mere end 10 dyr have en egenkontrol. Så snart bekendtgørelse foreligger, vil Dansk Svineproduktion udsende et egenkontrolprogram til brug i besætningerne.

Egenkontrolprogrammet er lavet i samarbejde med Fødevarestyrelsen, og er en vejledning i god produktionspraksis til gavn for dyrevelfærden.

Vil I ikke bruge den udsendte vejledning, kan I lave jeres helt eget program for egenkontrol. I sidste ende er det ejerens ansvar, at have en egenkontrol, som sikrer og dokumenterer overholdelse af dansk lov om dyrevelfærd.

Dyrlægen vil én gang om året auditere egenkontrolordningen.

Skuldørsår

Udviklingen er vendt, når vi taler om alvorlige skuldørsår. I år ser vi et drastisk fald i antallet af alvorlige skuldørsår sammenlignet med 2006. Til og med august, har der været 110 politianmeldelser, mod 337 anmeldelser i fjor. Så indtil nu er antallet af politianmeldelser reduceret til under en tredjedel.

Vi er derfor godt og vel på vej mod vores mål om en halvering i forekomsten af anmeldte skuldørsår inden udgangen af 2007. Det viser, at I som svineproducenter for alvor har taget handsken op.

Reduktion af skuldørsår står højt på vores dagsorden:

- I marts udsendte vi en 10-punktsplan for håndtering af skuldørsår.
- Landbrugsrådet, Dansk Svineproduktion og Den Danske Dyrlægeforening har aftalt, at de praktiserende dyrlæger gennemgår besætningerne for forekomst af skuldørsår ved deres månedlige rådgivningsbesøg – det gælder i 6 måneder. Er niveauet højt eller stigende, skal der laves en handlingsplan med forebyggende tiltag.
- Der, hvor der er problemer hos ejerne, kan det indberettes til Dansk Svineproduktion
- Vi iværksætter endvidere nye undersøgelser:
  - Om betydning af reducerede liggeperioder for skuldørsår.
  - Vi ser endnu engang på, om der findes en arvelighed for skuldørsår.
  - I hvilket omfang kan et skuldørsår opstå indefra.

Umiddelbart har vi stor viden om risikofaktorer for udvikling af skuldørsår. Vi må også erkende, at selv en velgennemført handlingsplan for håndtering af skuldørsår, ikke altid er nok.

Som følge af en Folketingsbeslutning har Justitsministeriet nedsat "Arbejdsgruppen vedrørende skuldørsår hos søer", som skal vurdere, hvad der yderligere kan gøres for at nedbringe antallet af alvorlige skuldørsår. Vi deltager selvfølgelig i dette arbejde, som forventes afsluttet først i 2008.

Vigtigt af alt er at vi fastholder den positive udvikling med fortsat fald i antallet af alvorlige skuldørsår. En reduktion betyder utroligt meget for erhvervets image.

So-dødelighed

På den ene side kan man jo mene, at en død so er en død so. Rent etisk gør det dog en stor forskel, om søen kommer på slagteriet, er selvdød eller aflivet på staldgangen.

Sikkert er det dog, at flere og flere søer over tid dør i stalden. I dag dør eller aflives 15 pct. af søerne i besætningerne. Den udvikling skal vi have vendt. En fjerdedel færre døde og aflivede søer. Det er målet inden udgangen af 2012.

Samtidig vil jeg præcisere, at høj dødelighed ikke altid er lig med, at søerne har lidt overlast. Mange af de søer, som i dag bliver aflivet, blev for få år siden sendt til slagtning. Men fokus er ændret, og grænsen for, hvornår det dyrevelfærdsmæssigt er acceptabelt at sende en so til slagtning, er flyttet.

Vi ved det er muligt at reducere dødeligheden. Den bedste fjerdedel af producenterne har færre end 10 pct. døde søer.

Vi er netop på vej med et demonstrationsprojekt i 15 besætninger. Sigtet er at iværksætte forbedringer med fokus på søernes og poltenes holdbarhed.

Indsatsområde

Historien viser, at satsning i primærproduktionen giver resultat – og er en væsentlig forudsætning for, at vi har kunnet fastholde konkurrencekraften.

Tænk bare på kuld størrelsen – i dag får hver so 3½ flere levendefødte grise pr. kuld end for bare 15 år siden.

På miljøområdet har optimeret fodring betydet ca. 40 pct. mindre tab af kvælstof pr. kg svinekød – ved brug af syntetiske aminosyrer og mindre råprotein samt en højere fodereffektivitet som følge af bedre avlsdyr.

Derfor – parallelt med projektet "+ 25 kr. pr. slagtesvin" – er målet over de næste 3 år 7-8 pct. reduktion i produktionsomkostningerne – svarende til 60-70 kr. pr. gris.

Alle led skal optimeres, og derfor skal vi hele paletten rundt. De vigtigste indsatsområder er: Flere grise pr. årssø, lavere dødelighed, bedre foderudnyttelse, højere tilvækst samt fokus på systematik og præcision.

Dagens priser gør, at foderudgiften alene udgør ca. 8 kr. pr. kg produceret svinekød mod tidligere ca. 5 kr. pr. kg. Hvis foderudgiften mindskes med 10 pct., vil det med de aktuelle priser forbedre årsresultatet med 700.000 kr. i en integreret besætning med 500 dyreenheder.

På landsplan svarende til 1,4 mia. kr. ekstra til svineproducenterne – på bundlinien. Selv en mindre ambitiøs satsning på 6-7 pct. reduktion i foderudgiften vil give en lille milliard kroner – ekstra.

Her skal dansk svineproduktion virkelig satse de kommende år, hvis vi skal fastholde vores konkurrenceevne på verdensmarkedet. Og husk, det kræver ofte kun en lille investering at gøre det bare lidt bedre.

De høje foderpriser og den generelt stigende slagtevægt gør, at restriktiv fodring sidst i vækstperioden kan blive helt afgørende for økonomien. Vi har specielt brug for, at firmaerne udvikler anlæg, som kan håndtere restriktiv tørfodring – specielt sidst i vækstperioden.

+ 25 kr. pr. svin

+ 25 kr. pr. slagtesvin – er titlen på vores velkendte projekt, hvis sigte er – med kendt viden – at forbedre resultatet og indtjeningen hos en stribe slagtesvineproducenter.

Hver besætning er gennemgået systematisk fra A til Z af et team bestående af besætningens dyrlæge, en svineproduktionsrådgiver samt tre specialister fra Dansk Svineproduktion inden for ventilation, sundhed og foder.

Forskellige tiltag blev vurderet og prioriteret inklusiv et bud på det forventede bundlinjeresultat.

De opstillede handlingsplaner er nu iværksat, og vi forventer et målbart resultat. De 56 besætninger har fået stillet en nettofortjeneste i udsigt på mellem 3 kr. og 52 kr. pr. slagtesvin.

Helt centralt for projektet er en løbende opfølgning af handlingsplanerne. Dyrlægen tjekker handlingsplanen under sine sædvanlige besøg, mens svine-rådgiveren har 6 opfølgende besøg inden for et år.

Få udbytte af rådgivning

I forvejen er det velkendt, at soholdets succes bl.a. er skabt på systematik. Vi mangler bare at flytte de gode takter ind i slagtesvineholdet. Jeg kan ikke sige det klart nok. Rådgivningsleddet har enorm viden og erfaring om effektiv svineproduktion – og der er mange penge at tjene – uden at det nødvendigvis kræver mere arbejde – arbejdet skal blot gøres rigtigt første gang.

Og husk, at når du bestiller rådgivning – om det så er konsulent eller dyrlæge – så beslut dig for, hvad du vil opnå. Kræv en klar aftale om, hvad du forventer af forløbet. Prisen er den samme, men udbyttet er vidt forskelligt.

Og ikke mindst – en bindende aftale forpligter begge veje. Gennemfør de planlagte tiltag. Aftal opfølgning – og i fald målet ikke nås i første hug, skal nye tiltag aftales. Gør det til en positiv oplevelse, når målet er nået. Sæt derefter fokus på et nyt mål.

Managementværktøjer

For at vise der er noget om snakken – så har 17 besætninger i snit opnået 3 pct.-enheder færre døde pattegrise og hævet afgangsvægten med 0,3 kg i farestalden. Dette gør, at hver krone investeret i **management** og rådgivning i farestalden er kommet tifold igen. Et meget opløftende resultat – som alle kan få del i.

Vådfoder Management

Vådfodring har mange fordele – så som restriktiv fodring, god mulighed for opsyn, og brug af våde biprodukter i foderet mm.

Samtidig ved vi også, at vådfoder kan være en af skurkene, når det handler om lav foderudnyttelse. Mange slagtesvineproducenter har et alt for højt foderforbrug, det vil sige mere end 3 FEsv pr. kg. tilvækst.

Mange har fokus på kvaliteten af vådfoderet. Vi ved nu, at 80 pct. af problemerne har sin årsag i manglende styring, mens kun 20 pct. skyldes **foderkvalitet**.

Problemerne er ofte:

- Ingen eller ringe introduktion af nye medarbejdere – dels ved opstart og dels ved skift af medarbejdere
- For lille fokus på styring og kontrol i det hele taget – fx at tilpasse foderkurven
- Problem med styring af fermentering
- For dårlige foderopgørelser mv.

Her ved udgangen af 2007 vil i alt 12 foderrådgivere have gennemgået et uddannelsesforløb, som sikrer at enhver svineproducent med **vådfoder** kan få hjælp til at rykke op i superligaen.

Avl: Indeksrevision

Som følge af den øgede kuldstorelse og de stigende foderpriser har vi valgt at revidere de økonomiske vægte i avlens indeksberegning.

Konsekvensen er en relativ højere vægtning af foderudnyttelsen, mens der er tale om næsten en halvering af vægten på kuldstorelsen. De øvrige økonomiske vægte er stort set uændrede.

Kinaprojekt og Avl for Sundhed

Som opfølgning på det dansk-kinesiske genomprojekt har Højteknologifonden under Videnskabsministeriet bevilliget 24 mio. kr. til et 4-årigt forskningsprojekt med bl.a. Aarhus Universitet, Københavns Universitet, Danmarks Tekniske Universitet, LEO Pharma A/S, Ellegaard Göttingen Minipigs ApS, Agroinvest og Dansk Svineproduktion.

Første fokusområde er at finde gener for resistens mod bl.a. ondartet lungesygge, holdbarhed og **kødkvalitet** så vi kan selektere for det blandt vore avlsdyr. At finde GENET er bare ikke så lige til. Det kræver mange analyser, at udpege placeringen af genet, og endelig skal effekten dokumenteres.

Andet fokusområde er en fortsat udvikling af teknologien til fremstilling af genetisk modificerede modelgrise til den humane medicinske forskning.

En genmodificeret gris som kan udvikle menneskelige sygdomme, har vakt stor interesse i mediernes. Men faktisk er de første såkaldte GM-grise med Alzheimers sygdom allerede født. Eller er de? Første væsentlig opgave er, at eftervise om de genmanipulerede grise netop udvikler den ønskede sygdom.

I snart 30 år har GM-mus været en selvfølgelighed, men desværre har mange af de medicinske behandlinger, som er udviklet på gnaverne vist sig at være uvirksomme hos mennesker.

Ønsket er udvikling af en sygdomsmodel, som genetisk ligger ret tæt på os mennesker – og det er grisen – om vi så kan lide det eller ej. Men en GM-gris med menneskelige sygdomme er en rigtig god forsøgsmodel til at udvikle bedre medicinsk behandling af visse folkesygdomme. For os er det udfordrende at få indblik i humanmedicinens verden. Vi forventer også at kunne lære af det.

Lægerne kan også lære noget af os. Fx undrer det dem, at slagtesvin æder som svin, deres motion er begrænset, og det til trods – så har de en muskel- og fedtfordeling som en bodybuilder. Lægernes spørgsmål er, om det er noget de kan bruge mod den fedmeepidemi, som stortrives blandt os mennesker.

Revision af Avlsstrukturen

Over de seneste 3 år er antallet af avlere reduceret fra 41 til 29. Antallet af avlsdyr er dog fastholdt, når vi lige ser bort fra udfasning af Hampshire-racen i avlsarbejdet.

I gennemsnit har hver avlsbesætning 600-700 søer. Det gør, at der nu afprøves flere dyr i hver besætning, hvilket styrker den enkelte avlers konkurrenceevne. En udvikling vi godt kan lide. Jo mere konkurrence des mere avlsmæssig fremgang, og i dag er der noget at konkurrere om.

Der er mange penge at tjene for de avlere, som får mange orner indsat på KS-stationerne og dertil kommer salg af avlsdyr. Vi ser også avlere med meget lidt salg som følge af lav sundhedsstatus og kun få orner på KS-stationerne. Vores kontante råd til dem er – bliv svineproducent – det vil styrke indtjeningen.

Opformering - salget eksploderer

360.000 krydsningspolte – hvoraf de godt 66.000 gik til eksport. Det er omsætningen det seneste år. Og helt i tråd hermed og som spået sidste år, har vi fået flere opformeringsbesætninger.

Vi ser også, at de **godkendte Omsættere** er i gang med at etablere egne opformeringsbesætninger ude i verden. Bortset fra USA, så er det endnu i sin vorden. I øvrigt en helt naturlig udvikling med de specielle krav, vi har til transport af levende dyr ud af Danmark.

Her vil jeg lige nævne, at **DanAvl** Omsætterne har fået pålagt at følge landbrugets vedtagne transportkodeks. Gør de ikke det, så vil de i fremtiden ikke kunne eksportere dyr fra DanAvl.

PMWS

Det er vores erfaring, at sygdommen PMWS ikke længere er så hård ved smågrisene som tidligere. Derimod er sygdommen nu også flyttet ind blandt slagtesvine. Her ses ofte mange uens og utrivelige grise, mens dødeligheden ikke er specielt høj.

I tæt samarbejde med Veterinærinstituttet under DTU – det tidligere Danmarks Fødevareforskning har vi fortsat en del aktiviteter i gang omkring PMWS.

Circovac, som er den eneste vaccine mod PMWS på det danske marked, er i øjeblikket i test under **Den rullende Afprøvning**. Udenlandske erfaringer viser at Circovac giver både færre døde og mere ensartede grise. Vi venter spændt på hvad vaccinen kan præstere under danske forhold.

Fosfor

Fosfortildelingen kan reduceres med en fjerdedel ved brug af dobbelt dosis **fyfase** i foder til søer. Det er resultatet af verdens største forsøg med holdbarhed, hvor i alt 3.500 polte samt søer er fulgt til udsætning.

Der var hverken forskel i søernes holdbarhed, knoglernes brudstyrke eller i reproduktionsresultaterne.

Vi anbefaler nu at tilsætte kun 1 g mineralisk fosfor pr. FEso i foder til diegivende søer. Drægtige søer har ingen behov for mineralisk fosfor. Et krav er dog tilsætning af dobbelt dosis **fyfase** til foderet.

Faldende ammoniakfordampning

Den gode miljøhistorie er, at det danske udslip af ammoniak er langt under det fastsatte målepunkt, vi skal nå inden 2010 – ifølge både Gøteborg-protokollen og EU's direktiv om nationale emissionslofter.

Endvidere har genberegning efter en ny model vist, at ammoniaktabet i 2004 var overvurderet med 5.300 tons – altså – at ammoniakbidraget fra husdyrbruget i en årrække har været overvurderet med 10 pct.

Det fremgår af en ny fremskrivning fra Danmarks Miljøundersøgelser. Det vil sige både politikere og myndigheder ved besked om denne positive nyhed.

Den dårlige historie er, at politikerne i deres søgen efter at overgå hinanden, nu alene har fokus på at stille så stramme krav – at det skal fremme en dynamisk miljøteknologisk udvikling. Sigtet er først og fremmest eksport af miljøteknologi, frem for at holde fokus på, hvornår ammoniaktabet er så lavt, at det er uden betydning for naturens tålegrænser.

Vi har ellers meget at være stolte af. Det er imponerende, at svineholdet siden 1990 har reduceret ammoniaktabet 24 pct. – samtidig med en vækst i produktionen af svinekød på hele 58 pct. Et miljøresultat, der burde trække overskrifter om noget.

Dette flotte miljøresultat er nået med klassiske og driftsikre teknologier – så som, brug af aminosyrer, nedsat råprotein, bedre foderudnyttelse som følge af fortsat bedre avlsdyr, nye staldsystemer, en ændret håndtering af husdyrgødning samt en lavere fordampning ved udbringning af gylle.

Fremskrivningen peger i øvrigt på en halvering af ammoniakudslippet i 2020 sammenlignet med niveauet i 1990.

Miljøteknologi

Specielt uden for erhvervet møder vi rigtig mange, som er overstrømmende begejstrede for den mere avancerede miljøteknologi.

Det er vi bestemte også, hvis det er til konkurrencedygtige priser. Desuden skal følgende tre krav til teknologierne være opfyldt: Driftssikkerhed, driftssikkerhed – og tredje krav er også – driftssikkerhed.

Det nytter ikke, at vi får udbredt en ustabil teknologi som efter kort tid enten periodevis eller helt tages ud af drift. Og det er jer som landmænd, der står med aben. Udover at have brugt mange penge på udstyr, som ikke leverer det forventede, så overholder I ikke kravene i jeres miljøgodkendelse med uoverskuelige konsekvenser for jeres produktion.

Ved luftrensning er der fortsat problemer med tilstoppede filtre, hvilket giver et alt for stort vedligehold. Der er stor luftmodstand i disse anlæg – og specielt ved fælles kanaler, er energiforbruget ofte mere end det dobbelte af traditionel ventilation. Især det sidste er uacceptabelt og trækker voldsomt ned i en samlet miljøvurdering.

Endvidere skal man ved sådanne anlæg reagere omgående ved alarm om ventilationssvigt, idet tiden fra svigt til katastrofe med døde grise i kølvandet er ganske kort.

Forsuringsanlæg er endnu heller ikke helt driftssikre. Anlæggene har fortsat problemer med lugt fra procestanken. Derudover skal man være varsom med at koble systemet på eksisterende anlæg, idet det giver risiko for udslip af svovlbrinte – specielt ved forkert rørføring – har vi konstateret.

Det nytter ikke, at I som landmænd en dag kommer ind i stalden til døde dyr og det der er værre som følge af svovlbrinteudslip, fordi arbejdsmiljøet ikke er vægtet højt nok.

Samlet set, så har vi på den ene side flere gode teknikker til at reducere ammoniaktab, mens reduktion af lugt indtil nu har været problematisk.

Lugtløsning

Men i horisonten skimtes alligevel nogle muligheder, som absolut er værd at holde sig for øje. I pilotanlæg har flere teknologier reduceret lugten med mere end 50 pct. Men jeg vil understrege. Der er meget langt fra pilotprojekt til et DRIFTSSIKKERT anlæg.

Vertikalt biofilter med træflis

Efter inspiration fra USA har vi testet et såkaldt vertikalt biofilter opbygget som en silo, hvis vægge er fyldt med træflis.

Målinger viser en god og stabil lugtreduktion på knap 60 pct. Til gengæld var der ingen eller en meget begrænset ammoniakreduktion.

Også dette filter stoppede til efter en periode. I samtlige afprøvninger af luftrensningsanlæg har vi nu haft tilstopning af filterne – og det gælder både kemiske og biologiske luftrensningsanlæg. Kravet er, at det i sådanne anlæg skal være muligt at vaske filterne – og helst en automatisk vaske-løsning.

Ozonbehandling

Først og fremmest er det gyllen som lugter. På dette grundlag blev tilsætning af ozon til gylle testet i et pilotanlæg.

Indtil nu har test vist et potentiale for mere end en halvering af lugten. Som kontrast til den positive effekt på lugtreduktionen, bevirker den tilsatte ozon et stærkt forøget ammoniaktab. Der overvejes forskellige løsninger på dette problem. Men igen, vejen er fortsat lang fra pilotprojekt til driftssikkert anlæg.

Ammoniakspredning

Ofte har diskussionen drejet sig om, hvor meget et husdyrbrug belaster et følsomt naturområde. I samarbejde med Danmarks Miljøundersøgelser har vi undersøgt, hvordan ammoniakspredningen er omkring et svinebrug.

Ikke overraskende afsættes mest ammoniak tæt på stalden. Allerede 300-500 fra staldanlægget er afsætningen begrænset og vanskelig at skelne fra det generelle kvælstofnedfald.

Samtidig viste undersøgelsen god overensstemmelse i det målte nedfald af ammoniak og modelberegningerne i den nye miljøgodkendelsesordning.

Miljømæssigt er der god ræson i de skærpede krav til ammoniaktab i bufferzoner omkring følsomme naturområder. Uden for bufferzonerne er ammoniakreduktion ved udbringning af gylle miljømæssigt lige så god en metode, som den reduktion der i dag kræves i stalde og lagre. Desværre godskrives myndighederne ikke marktiltag i miljøgodkendelsen, selv om det ofte er den billigste metode til ammoniakreduktion.

Måske burde vi en gang imellem ihukomme ordene fra den tidligere kinesiske leder, Deng Xiaoping, som fordomsfrit tilkendegav, at kattens farve, sort eller hvid var underordnet; når bare den kunne fange mus.

Historisk afslutning

Som jeg indledte giver årsmødet anledning til både at skue frem og tilbage.

Da **Den rullende Afprøvning** blev etableret midt i 70'erne lå vi på ca. 12 grise pr. årssso, og med en fravænningsalder på 7-8 uger. Febervildelse og ren fantasi, ville man have sagt, hvis nogen på dette tidspunkt havde påstået, at vi om godt 30 år ville have mere end det dobbelte antal grise pr. årssso og en produktion på 26 mio. svin. Men sådan er virkeligheden gået.

Krydsningsproduktion var mere eller mindre bandlyst. Ingen kunne forestille sig en tre-racet krydsningsproduktion med Landrace, Yorkshire og Duroc – og brug af farvede racer blev nærmest opfattet som 5. kolonne virksomhed.

Datidens staldsystemer, har været gennem et hamskifte flere gange. Spaltegulve gav arbejdslettelser, der ville noget, og kassestier til diegivende søer krævede ofte under halvdelen af arealet i forhold til de daværende farestier.

Indtil først i 90'erne var ordet dyrevelfærd i relation til produktionsdyr ikke kendt hos almindelige producenter – vi må sige, at det har ændret sig meget!

Halm forsvandt efterhånden fra staldene, og søerne blev bundet. Så kom boksene, idet ny lovgivning pressede på. Ingen havde forestillet sig, at vi med held skulle tilbage til løsgående drægtige søer, som vi i dag er stolte over – et adelsmærke for dyrevelfærd i internationalt målestok.

Miljøproblemer i relation til svineproduktion tænkte ingen på, før de døde hummere blev landet i Gilleleje i oktober 1986, og Vandmiljøplan I fulgte i 1987. Siden er det gået slag i slag.

Fremsynede organisationsfolk så dengang meget pessimistisk på fremtiden, da vi fik Vandmiljøplan I. Men via forskning og udvikling tog vi i erhvervet udfordringen op i stedet for at reducere produktionen, som mange forudså.

Det var også en tid uden omtanke, når det galt smittebeskyttelse. Vognmændene vadede ud og ind af staldene, og ejerne af ornecentraler havde krone-dag.

Det banebrydende sundhedssystem SPF satte en ny dagsorden på trods af stor modstand fra mange sider – både forskere, konsulenter og dyrlæger.

I avlsarbejdet talte stadigvæk dyrskuer og eksteriør. Ved kåring spillede den bedste frokost hos den enkelte avler ikke nogen uvæsentlig rolle! Jo, det var tider, som – heldigvis – nok ikke kommer igen. Siden har avlsindekset afløst frokosten.

Midt i 70'erne tog det ca. 2 timer at producere et slagtesvin i en integreret produktion. Nu er vi nede på en halv time pr. slagtesvin.

Sagt på en anden måde. Hvor det i dag koster godt 12 kr. at producere et kg svinekød med dagens effektivitet, ville det have kostet 23 kr. pr. kg eller cirka det dobbelte, hvis vi effektivitetsmæssigt fortsat producerede på 70'ernes niveau.

Fremtiden

Hvor er vi så på vej hen? Jeg er ikke i tvivl om, at vi ser konturerne af en produktion, der vil slå alle hidtidige rekorder i effektivitet.

Om 10 år tror jeg vi i gennemsnit har 30 grise pr. årssø. Den samlede fodereffektivitet vil være forbedret med 0,4 foderenhed pr. kg slagteevægt.

Strukturudviklingen vil gå sin sejrsgang, så længe stordriftsfordelene trækker i den retning, og jeg tror på, at lovgivningen vil følge med.

Det holdningskifte, som vi allerede ser, vedrørende dyrevelfærd og miljø, vil slå igennem. Vi har allerede set en fuldstændig turn around, hvad angår svineproducenternes adfærd overfor naboer.

Der bliver ikke kørt gylle ud, når der er konfirmation eller andre familiebegivenheder i lokalsamfundet – sådan var det ikke altid i 90'erne!

Svineproducenterne har fået nye rollemønstre, nemlig de producenter, som stort set ikke har skulderyår og går igennem 5 pct.- kontrollen uden problemer.

Alle ved, at det kan lade sig gøre, også uden reelle meromkostninger. Det siges også at give både stolthed og et bedre familieliv.

Med andre ord, er vi godt på vej til, at kunne køre kameraer igennem de danske svinestalde og få billederne vist for familien Danmark i bedste sendetid, som jeg tidligere har sagt.

Krumtappen i fremtidens svineproduktion vil fortsat være det danske avlssystem. Styret af producenterne, således at avlsmål og strategier tager hensyn til både landmandens interesser og afsætningsforhold for svinekødet til de store markeder kloden rundt.

Genforskning vil revolutionere avlsarbejdet. Vi kender allerede de afgørende gener for centrale resistensfaktorer, misdannelser og kød kvalitet. Meget mere vil komme til, og Danmark er internationalt førende indenfor dette felt.

Vi har allerede en unik synergi mellem erhvervets forskning indenfor genteknologi og den humanmedicinske forskning – her er store perspektiver. Andre områder vil følge efter, skinnerne er ved at blive lagt ud.

Historien går ofte i ring. Se bare på de løsgående drægtige søer og halmstrøelse. Mange ville have forsværet en sådan udvikling for 20 år siden. Men det er måden, hvorpå vi kan følge tidens trend i samfundet uden at miste konkurrencekraft.

Det er en kæmpe udfordring at finde løsninger på brug af halm eller lignende i slagtesvineholdet. Samtidig skal de politiske ønsker imødekommes. Ønsket er en win-win situation, som også gavner ude i stalden, hvad angår dyrevelfærd. Her tænker jeg specielt på halebid, og måske er der også andre sidegevinster. Under alle omstændigheder står vi overfor den udfordring de næste 10 år.

Afslutning

Slutteligt skal der lyde en stor tak til alle vore mange samarbejdspartnere, og det lige fra konsulenter, dyrlæger, firmaer, forskningsinstitutioner og myndigheder med flere.

Tak til bestyrelsen for et godt og konstruktivt samarbejde og sidst, men ikke mindst tak til medarbejderne for jeres altid loyale og ihærdige indsats.

Ønsker jeg i salen og øvrige svineproducenter i hele landet, fordi I så trofast har fulgt med i de mange år. Jeg kan desværre ikke love jer lutter medvind fremover – kun ønske held og lykke med de mange udfordringer og muligheder.

Tak.